

OPINNÄYTETYÖ

KÄSITYÖKIRJAN

ulkoasun suunnittelu

Sini Nihtilä

Lahden ammattikorkeakoulu

Muotoilu- ja taideinstituutti

Viestinnän koulutusohjelma,

Graafinen suunnittelu

KÄSITYÖKIRJAN

ulkoasun suunnittelu

Sini Nihtilä

*Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoilu- ja taideinstituutti
Viestinnän koulutusohjelma,
Graafinen suunnittelu*

OPINNÄYTETYÖ

68 SIVUA

KEVÄT 2014

Sini Nihtilä

Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoilu- ja taideinstituutti
Viestinnän koulutusohjelma,
Graafinen suunnittelu

OPINNÄYTETYÖ

68 SIVUA

KEVÄT 2014

TIIVISTELMÄ

Suunnittelin opinnäytetyönäni ulkoasun Koristele, kirjo ja kuvioi kauneimmat asusteet -nimiselle käsityökirjalle. Suunnittelukokonaisuuteen kuuluivat taiton, typografian ja kirjan kansien suunnittelu.

Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa kerron suunnitteluprosessista ja perustelen tekemiäni valintoja typografiaa ja kirjasuunnittelua käsitteleviin teoksiin pohjautuen.

Avainsanat

KIRJASUUNNITTELU

KÄSITYÖKIRJA

TYPOGRAFIA

TAITTO

Sini Nihtilä

Lahti University of Applied Sciences
Institute of Design and Fine Arts
Degree Programme in Visual Communication
Graphic Design

GRADUATION PROJECT

68 PAGES

SPRING 2014

ABSTRACT

As my graduation project I designed the layout for a handcraft book called Koristele, kirjo ja kuvioi kauneimmat asusteet. I designed the book including the layout, typographic choices and the covers.

In this written part my thesis I will go through the working process and compare my choices to those offered by books of typography and book design.

Keywords

BOOK DESIGN

HANDCRAFT BOOK

TYPOGRAPHY

LAYOUT

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto

- 1.1 Aiheen valinta 8
- 1.2 Käsityökirjojen konventiot 10

2 Prosessi

- 2.1 Lähtökohdat ja tavoitteet 18
- 2.2 Formaatti 20
- 2.3 Kannot 22
- 2.4 Typografia 28
- 2.5 Taitto 36
- 2.6 Viimeistely 54

3 Lopuksi

- 3.1 Arviointi 60
- Lähteet 62
- Liite: Valmis kirja

1

JOHDANTO

1.1 AIHEEN VALINTA

Mitä?

Kirjasuunnittelu on alana kiehtonut minua jo pitkään. Kirjan näen suunnittelukohteena haastavana, mutta mielenkiintoisena. Kolmiulotteinen esine tarjoaa tilaisuuden materiaaleilla leikittelyyn ja laaja suunnittelun alue kattaa minua kiinnostavia haasteita kokonaisuuden hallinnan ja taiton rytmityksen suhteen. Uskoin opinnäytetyönä kirjan ulkoasun suunnittelun olevan oiva tilaisuus tutustua tähän graafisen suunnittelun osa-alueeseen tarkemmin.

Työ lähti liikkeelle, kun lähestyin syksyllä 2013 Kustannusosakeyhtiö Moreenia mahdollisen kirjantaittojen myötä. Sain mahdollisuuden päästä mukaan projektiin ja suunnitella taiton ulkoasun keväällä 2014 julkaistavalle kirjalle *Koristele, kirjo ja kuvioi kauneimmat asusteet*. Se on kahden käsityöopettajan, Maria Brandstakan ja Tanja Nyholmin ideoitu ja kirjoittama käsityökirja, joka keskittyy esittelemään uusia tekniikoita ja epätyypillisten materiaalien käyttöä asusteiden valmistamisessa. Projektissa koulun ulkopuolelta yhteishenkilönäni ja ohjaajanani toimi kustantamon kustannuspäällikkö Anna Rantanen. Kirjan valokuvat on kuvannut Ritva Tuomi ja ohjepiirroksia ovat Tanja Nyholmin piirtämiä.

Kenelle?

Kustannuspäällikkö Anna Rantanen mainitsi kirjan olevan suunnattu erityisesti käsitöistä, pukeutumisesta ja sisustamisesta kiinnostuneille aikuisille ja nuorille, jotka haluavat ilmentää persoonallisuuttaan pukeutumisellaan. Kirjan myyntivalteiksi Rantanen ennusti uudet, ennen julkaisemattomat tekniikat ja yleisen käsityökirjojen suosion tällä hetkellä.

Tavoitteet

Koska opinnäytetyöproduktini on tuotantoon tuleva kaupallinen tuote, oli tärkein tavoitteeni luoda kirjalle kohderyhmään vetoava ja kirjan käyttötarkoitusta tukeva ulkoasu. Henkilökohtaisista tavoitteistani taas tärkeimpänä pidin oman ammattiosaamiseni laajentamista ja syventämistä uudelle suunnittelun alueelle. Laajan työn teon kautta odotin saavani myös paremman kokonaiskäsityksen toimintatavoistani ja hahmottavani suunnittelijana vahvuuteni sekä ne osa-alueet, joihin minun tulisi jatkossa kiinnittää erityistä huomiota. Toiveenani oli myös, että ymmärtäisin kirjasuunnittelua, siihen kuuluvia työvaiheita ja käytänteitä paremmin kokonaisuutena tämän työn teon jälkeen.

1.2 KÄSITYÖKIRJOJEN KONVENTIOT

Jotta pystyin ymmärtämään käsityökirjojen kenttää paremmin, tutustuin ennen suunnittelun aloittamista jo julkaistuihin vastaaviin teoksiin (1). Koristele, kirjo ja kuvioi kauneimmat asusteet-kirja tulisi keskittymään erilaisten asusteiden valmistamiseen, mutta laajensin tarkastelualueitani yleisesti käsityökirjoihin, sillä aiheeltaan samalla tavalla rajattuja kirjoja on julkaistu niukasti. Tarkastelua rajasin pitäytymällä kirjoissa, joiden kohderyhmä on sama kuin suunnittelemani kirjalla, eli nuoret ja aikuiset naiset. Keskityin sillä hetkellä kaupan oleviin käsityökirjoihin – mielestäni oli olennaista tietää, mitä käsityökirjagenressä tapahtuu juuri nyt.

Nopeasti huomasin, että vaikka tarkastelemieni kirjojen kohderyhmä olikin yhteinen, oli niiden tyylillinen kirjo todella laaja – yhteisiä piirteitä oli jopa vaikeaa havaita. Formaattissa näin laajaa vaihtelua; niin kirjojen mittojen ja muotojen kuin materiaalivalintojenkin suhteen havaitsin ratkaisuja laidasta laitaan. Graafisten elementtien osalta toiset kirjoista luottivat huomiota herättäviin väreihin, laajaan kirjasintyyppien valikoimaan ja sivujen täyttämiseen erilaisilla visuaalisilla elementeillä, kun taas toinen ääripää hyödynsi paperin tyhjää tilaa ja niukkaa värimaailmaa.

Käsityökirjat on tarkoitettu ensisijaisesti ohjekirjoiksi, minä vuoksi niiden ohjeistuksen seuraamisen tulisi olla helppoa ja vaivatonta. Monien kirjojen kohdalla havaitsin kuitenkin kompastuskiveksi juuri ohjeiden sekavuuden ja taiton yleisen levottomuuden. Muutamat kirjat erottuivat kuitenkin joukosta erityisen yhtenäisinä kokonaisuuksina. Niiden visuaalinen ilme tuki kirjan ideaa ja tuotteiden olemusta, typografiavalinnat olivat harkittuja ja ohjeistukset käytettävyyden kannalta toimivia. Tuon seuraavaksi esille näitä kokonaisvaltaisesti onnistuneita lähestymistapoja käsityökirjan suunnitteluun.

1 Osa kirjoista, joita kävin läpi tutustuessani jo julkaistuihin käsityökirjoihin

MOLLA MILLS, 2013

Virkkuri

1 *Virkkurin* selkeä, jopa minimalistinen ilme jatkaa saumattomasti kirjassa esiteltävien tuotteiden linjaa, joissa toistuvat yksinkertaiset graafiset kuviot. Aukeamat luottavat tyhjään tilaan ja suuriin kuvapintoihin, mikä tekee kokonaisuudesta moniin muihin käsityökirjoihin verraten hengittävän ja rauhallisen. Vain muutaman kirjasintyyppin käyttö sitoo kirjan typografian hallituksi kokonaisuudeksi. *Virkkurin* formaatti on myös tarkkaan mietitty – sivumäärältään laaja mutta kooltaan pienehkö kirja on virkkausvälineiden ohella helppo ottaa matkalle mukaan.

MARI SAVIO & KATI RAPIA, 2011

Surrur

– Tee oma Marimekkosi

2 *Surrur* ei luota *Virkkurin* tavoin tyhjän tilan käyttöön, vaan sen sijaan sivut täyttyvät ääriään myöten ohjeteksteistä, suunnittelijoiden kommentteista sekä värikkäistä valokuvista. Runsaasta elementtien määrästä ja variaatiosta huolimatta kirjan yleisilme ei kuitenkaan ole liian sekava tai levoton. Minimiin karsittujen kirjasinlajien käytön sekä selkeän, tarkoin harkittuun gridiin perustuvan taittojärjestelmän ansiosta kokonaisuus pysyy onnistuneesti kasassa ja yhtenäisenä.

OUTI PYY, 2012

Trashion!

3 *Trashion* muodostaa persoonallisen ja loppuun asti harkitun kokonaisuuden. Jo kansikuvassaan se viittaa selkeästi muotilehtien maailmaan ja kirjan sisus jatkaa taitoltaan samaa linjaa. Myös kirjassa käytetyt materiaalit ovat tarkoin valittuja. Täyspäälystetyn kartongin käyttö kannessa voi monessa tilanteessa antaa kirjasta liian kovan ja kolkon vaikutelman, mutta muotilehtiiviittauksen huomioiden se tuntuu tämän kirjan kohdalla ainoalta oikealta vaihtoehdolta. Sisus taas on painettu puolipäälystetylle paperille, aivan kuten monissa muotilehdissäkin.

JONNA HIETALA, 2013

**Kerällä – kotiin ja ylle
45 nopeaa käsityötä**

4 *Kerällä* nousee käsityökirjojen joukosta esille erityisen käytännöllisen, mutta myös näyttävän taittonsa ansiosta. Ohjeen esittely toistuu asetelmaltaan samankaltaisena tuotteesta riippumatta, jolloin lukijan on helppo paikantaa tarvitsemansa tieto aukeamilta. Asetelma ei kuitenkaan käy pidemmän päälle liian monotoniseksi, sillä kuvien sijoittelu ja otsikoissa paikoin varioivat värit tuovat aukeamiin vaihtelua. Materiaalivalinnat tukevat kokonaisuutta onnistuneesti; päälystämätön paperi yhdistyy käsitöiden orgaanisuuteen ja kova mattapintainen kansi viimeistelee laadukkuutta henkivän kokonaisuuden.

2

PROSESSI

2.1 LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Työlle asettamani tavoitteet kirjan ulkoasua ajatellen muodostuivat monien eri tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Kustantajalla ja kirjailijoilla oli visuaalisen ilmeen suhteen muutamia toiveita, jotka tuli ottaa suunnittelussa huomioon. Osa kirjan ominaisuuksista, kuten mitat ja sidosasu, olivat myös jo pitkälti päätettyinä minun astuttuani mukaan kirjaanprojektiin. Minun oli tärkeää mukauttaa suunnittelutyöni näiden jo olemassa olevien elementtien mukaan, jotta lopputuloksesta voisi tulla mahdollisimman yhtenäinen kokonaisuus.

Lähtökohtia pohtiessani asetin tavoitteiden perustaksi ja raameiksi nimenomaan kirjalle esitetyt toiveet. Kustantaja ja kirjailijat mainitsivat kirjalle visuaalisiksi tavoitteiksi selkeyden ja kauneuden.

Lähtiessäni mukaan projektiin syksyllä 2013, oli suuri osa kirjan tuotekuvista jo kuvattuina (2). Kirjan toivottiin sisältävän runsaasti tuotteita esitteleviä, suurikokoisia valokuvia, joten valokuvat tulisivat olemaan keskeisessä asemassa kirjan ulkoasua. Jotta kirjasta voisi tulla visuaalisesti eheä, tulisi sen muun ilmeen tukea valokuvien välittämää tunnelmaa. Tarkastellessani kuvia havaitsin niiden olevan kauttaaltaan harmonisia, pysähtyneitä, raikkaita, ilmavia ja sävyiltään maanläheisiä.

Analysoin lähemmin myös kirjan tuotteita. Kirja on siinä esiteltävien asusteiden suhteen jakautunut erityyppisiin tuotteisiin; kirjailijoista Tanja Nyholmin käden jälki on asteen romanttisempi, kun taas Maria Brandstakan suunnitteleminen asusteiden ilme on hieman graafisempi ja pelkistetympi. Pohdittuani suunnittelun painotusta päädyin ratkaisuun, ettei kirjan ilmeessä ääripäiden tulisi olla selvästi hallitsevia. Jos mahdollista, tulisi kirjan typografiasta, visuaalisista elementeistä ja sommitteluratkaisuista ilmentyä romanttisen ja

2 Esimerkkejä ja yksityiskohtia kirjaa varten otetuista valokuvista. Valokuvat Ritva Tuomi, 2013

graafisen ilmeen tasapaino. Onnistuessaan tämä sitoisi hieman erityyppiset tuotteet kokonaisuudeksi yhtenäisen ulkoasun alle.

Lopuksi vertasin eri näkökulmista keräämiäni ominaisuuksia ja poimin keskeisimmät piirteet suuntaviivoiksi kirjan ulkoasun suunnittelulle. Tärkeimmiksi avainsanoiksi nousivat lopulta **selkeys, käytännöllisyys, ilmavuus, kauneus sekä romanttisen ja graafisen ilmeen tasapaino**. Tavoitteeksi asettamiani ominaisuuksia oli runsaasti, mutta ne olivat kaikki mielestäni onnistuvan ja yhtenäisen kokonaisuuden kannalta olennaisia.

3 Kustannusosakeyhtiö Moreenin aikaisempia lähes samassa formaatissa julkaisemia käsityökirjoja

2.2 FORMAATTI

“**F**ormaatti eli kirjan koko, sidosasu ja materiaalit vaikuttavat hyvin paljon kirjan ilmeeseen. Formaattilla voidaan hakea persoonallista ulkoasua, uskottavuutta tai harmonista kokonaisuutta.”, luonnehtii Otavan päägraafikko Anna Lehtonen formaatin merkityksestä

Kustannustoimittajan kirjassa (Makkonen, 2004, 256).

Lähtiessäni mukaan suunnittelemaan ulkoasua käsityökirjalle olivat sen formaatti ja materiaalit jo pitkälti päätettyinä. Näiltä osin kirja noudattaa samoja ratkaisuja kuin muut Moreenin julkaisemat kotimaiset käsityökirjat, mikä liittää Koristele, kirjo ja kuvioi kauneimmat asusteet-kirjan osaksi kustantamon käsityökirjojen sarjaa (3).

Kirjan mittojen osalta minulla oli hieman liikkumavaraa – kirjan leveys oli sidottu A4-arkin leveyteen ja sen korkeus oli

päätettävissäni. Harkitsin esimerkiksi 210 mm x 210 mm neliö-formaattia, mutta päädyin lopulta käytännön syistä 210 mm x 264 mm formaattiin. Valintaani vaikuttivat pääosin kirjaa varten kuvatut valokuvat, joista monet olivat korkeussuunnassa tiukasti rajattuja. Parhaiten edukseen ne pääsivät pystyformaattissa, jolloin kuvien rajausta ei tarvinnut lisätä entisestään. Liian korkeaa formaattia en myöskään kirjalle toivonut, jotta se erottuisi selkeästi standardi A4-arkin koosta.

Materiaaleiksi kirjalle oli valittu kansikartongille paperi Ensocoat TP 250 g, ja sisukselle kevyesti päällystetty G-Print 130 g. Kirjan sidontatavaksi taas oli määritelty liimasidonta.

Jos minulla olisi ollut mahdollisuus vaikuttaa enemmän kirjan fyysisiin ominaisuuksiin, eivätkä kustannussyyt olisi rajoittaneet valintoja, olisin luultavasti päätenyt osin erilaisiin ratkaisuihin. Kokemukseni mukaan kova kansi on kirjasuunnittelussa lähes poikkeuksetta pehmeää kantta miellyttävämpi vaihtoehto; se on niin ulkoisesti näyttävämpi, tukevampi kuin myös käytössä kestävämpi. Tämän kirjan kohdalla kova kansi olisi mielestäni ollut perusteltu valinta, sillä se olisi pidentänyt kirjan käyttöikä.

Kirjan mittoja en olisi sen suuremmin muuttanut, sillä suurehko koko on tämän kirjan kohdalla mielestäni toimiva ratkaisu. Ohjeet vaativat usein ompelukoneen tai muiden erikoisvälineiden käyttöä, joten helposti mukana kulkevan, pienemmän koon valitseminen kirjalle ei olisi tuonut sille käytön kannalta lisäarvoa.

Tehty paperivalinta on mielestäni myös onnistunut tätä kirjaa ajatellen. Pohdin ja ehdotin kirjalle sivuihin materiaaliksi päällystämätöntä paperia, joka olisi haptisesti ollut puoli-päällystettyä paperia miellyttävämpi pitää kädessä. Tässä valitussa paperissa on myös puolensa, sillä se toistaa ominaisuuksiensa vuoksi kirjassa merkittävässä osassa olevien valokuvien sävyt päällystämätöntä paperia laadukkaammin.

2.3 KANNET

Kansi kokoaa kirjan sisällön yhteen, minkä vuoksi se olisi loogisinta suunnitella viimeisenä. Kaupallisten kirjojen kohdalla kansi on kuitenkin merkittävä osa kirjakaupoille suunnattua ennakkomyyntimateriaalia, joten se on usein viimeisteltävä ennen kirjan muun materiaalin työstöä. Myös tämän kirjan kohdalla suunnittelu lähti siis liikkeelle kannesta.

Mikä sitten on kannen merkitys ja millainen loppujen lopuksi on hyvä kansi? Charlotte Rivers toteaa kannen merkityksen huomionkiinnittäjänä olevan erityisen tärkeä, sillä onhan kansi ensimmäinen asia, jonka mahdollinen ostaja kirjasta näkee (Rivers, 2009, 13). Opinnäytetyöohjaajani sanoin kirjan kannen on myös hahmotuttava sekunneissa (Eero Aulio, 2013). Havaitsin tämän tutustuessani jo julkaistuihin käsityökirjoihin. Huomioni kiinnittivät erityisesti kirjat, joiden kansi muodostui yhdestä selkeästä kuva-aiheesta. *Omin käsin*-kirjan (4, Kantinkoski & Vento, 2013) kansi erottui dynaamisen ja ilmavan sommittelunsa ansiosta edukseen tarkastelemieni kirjojen joukosta.

Käsityökirjojen parissa yleinen tapa muodostaa kansi on koota se kollaasityyppisesti useita valokuvia käyttäen. *Virkkaa & koukkaa keittiöön*-kirjalle (5, Fevang, 2013) suunniteltu kansi säilyy runsaasta elementtien määrästä huolimatta melko rauhallisena ja selkeänä. Yleisesti kollaasikansi tuo monipuolisesti esille kirjan sisältöä, mutta monesti useista valokuvista ja elementeistä koostuvan kannen vaarana on yleisilmeen sekavuus.

4,5 *Omin käsin* on esimerkki yksinkertaisesta, *Virkkaa & koukkaa keittiöön* taas kollaasimaisesta kirjan kannesta

Etukansi

Kanteen toivottiin kuvaa tai kuvia kirjan tuotteista, joten suunnittelussa lähdin liikkeelle kuva-aiheen valinnalla. Lähtökohtaisesti toiveenani oli rakentaa kansi yhden kuvan ympärille, jotta kokonaisuudesta muodostuisi mahdollisimman selkeä ja mieleenpainuva. Kirjan pitkähkö nimiö ja melko tiukasti rajatut valokuvat asettivat kannen kuva-aiheen valintaan haasteita. Olisin harkinnut myös etukannesta kirjan selän yli takakanteen jatkuvaa yhtenäistä valokuvaa kannen kuva-aiheeksi, mutta vaakakuvien vähäisyyden vuoksi se vaihtoehto oli jätettävä pois. Valokuvia tuli katsoa myös asusteiden toteutusta silmällä pitäen – toivottavaa oli, että kannen kuva esittelisi kirjan sisältöä mahdollisimman taidokkaasti ja huolellisesti toteutettujen töiden muodossa.

Kuvaerästä valikoitui kannen jatkotyöstöä varten viitisen kuvaa, joiden pohjalta lähdin rakentamaan kansivaihtoehtoja. Kustannuspäällikön antamat neuvot huomioiden kokeilin myös käsityökirjoille ominaista, useasta kuvasta muodostuvaa kollaasikantta yhtenä vaihtoehtona (6). Kansiluonnos oli

6 Kollaasimainen kansivaihtoehto

sinänsä toimiva ja informatiivinen, mutta se ei välttämättä olisi ollut muihin vastaavien kirjojen kansiin nähden erottuva, sillä kollaasikansi on käsityökirjoissa usein käytetty ratkaisu.

Päädyin Anna Rantasen toiveesta jatkamaan kannen työstämistä lähikuvana otetun kasvokuvan ympärille (7). Kansi on erottautumiskykyinen, sillä ihmisen lähikuvaa on harvemmin käytetty käsityökirjoissa kannen kuva-aiheena. Juuri tämän kuvan sijoittaminen kanteen oli myös sinänsä onnistunut valinta, että se esittelee monipuoli-

sesti kirjan tuotteita; kuvassa on nähtävissä sekä pipo, että useampi esimerkki käsin ommeltavista koristeista. Kannen diagonaaliin sijoitettu nimiö luo jännitettä ja liikettä kuvaan (tarkemmin työn typografisista valinnoista sivulla 28).

Tämä kansi esiteltiin kirjakauppojen sisäänostajille osana ennakkomyyntimateriaaleja ja se säilyi muutamaa muutosta lukuun ottamatta samankaltaisena painovalmiiseen aineistoon saakka (tarkemmin etukannen viimeistelystä sivulla 54).

7 Osana ennakkomyyntimateriaaleja esitelty kirjan kansi

Takakansi

Ensimmäisinä takakansivaihtoehtoina kokeilin yhteen kuvaan perustuvaa (8), sekä neljään yhtä suureen kuvapintaan jakautuvaa kantta (9). Nämä kansiversiot eivät esitelleet kirjan asusteita riittävän monipuolisesti – koska etukannessa esitellään tuotteita vain yhden suuren kuvan muodossa, toivoivat kustannuspäällikkö ja kirjailijat takakanteen esille mahdollisimman monia tuotekuvia, jotta kirjan monipuolisuus kävisi kansista selkeästi ilmi. Seuraavassa versiossa lisäsin toiveiden mukaisesti kuvien määrää ja asetin kuvat kehystämään kannen keskelle sijoittuvaa tekstikenttää (10). Monet piirteet tästä kannesta säilyivät lopulliseen versioon, jonka olen muun konseptin valmistuttua päivittänyt vastaamaan kirjan muuta materiaalia (tarkemmin takakannen viimeistelystä sivulla 56).

8 Yhteen kuvaan perustuva takakansi

9 Kollaasimaisesta kansivaihtoehdosta johdettu takakansi

10 Kolmas viimeistely versio takakannesta, joka valittiin osaksi kirjakauppojen ennakkomyyntiaineistoa

2.4 TYPOGRAFIA

Lähtökohdan kirjan sisuksen typografialle muodostivat pitkälti ne päätökset, joita olin ennakkomateriaalin työstövaiheessa tehnyt kirjan kannen suhteen (12). Tämä asetti työlle typografian valinnan kannalta haasteita, sillä myöhemmin tehtävien valintojen oli istuttava jo pitkälti lopullisiksi päätettyihin ratkaisuihin.

Otsikointi

Olin kirjan ennakkomateriaalia työstäessäni käyttänyt kirjan kannessa "Kauneimmat asusteet"-tekstissä *DIN Schrift*-kirjasintyyppiä. Valintaani vaikutti kirjaimen muotokieli – kapea ja korkea kirjasintyyppi mahdollisti pitkähkön nimiön sijoittamisen kanteen melko suurikokoisena. Vaikka kannen kohdalla valinta oli toimiva, ei kirjasintyyppi olisi toiminut yhtä luon-

12 Ennakkomyyntikannen typografiset elementit määrittelevät suunnan kirjan sisuksen typografialle

tevasti sisuksen otsikkotypografiassa, sillä sen yleisilme oli tähän tarkoitukseen turhankin jäykkä ja pelkistetty. Sattumalta törmäsin muutaman julkaistun kirjan myötä Ekacuck Peanpanawaten vuonna 2012 julkaisemaan *Kurry*-nimiseen kirjasintyyppiin. Kurryn muotokielessä on monia samankaltaisia piirteitä DIN Schriftin kanssa, mutta pehmeämmät linjat ja tietyissä kirjaimissa koristeellisemmat yksityiskohdat luovat sille sulavampaa ja persoonallisempaa ilmettä (13). Kurry tuki parhaimmillaan kirjan ilmeeltä tavoittelemaani tasapainoa graafisen selkeyden ja romanttisten piirteiden yhdistymisestä.

RINTAKORU RINTAKORU

13 Yläriivi: DIN Schrift, leikkaus bold
Alariivi: Kurry, leikkaus regular

LINTU KORISTEPOIMUTELMA

Esimerkkejä Kurry-kirjasimen käytöstä materiaalissa

Pehmentävistä linjoistaan huolimatta versaaleilla ladottu otsikkotypografia oli yksinään käytettynä edelleen aavistuksen liian kovan näköinen tätä kirjaa varten. Ilmettä pehmentämään ja keventämään kaipasin Kurryn rinnalle käsikirjoitukselta muistuttavaa kirjasintyyppiä. Kokeilujen kautta kävin läpi monia erilaisia script-kirjasinlajeja ja harkintaan karsiutuivat lopulta *La Portenia de la Boca* ja *Great Vibes* (14). Ensimmäinen osoittautui kuitenkin tarkoitusta varten turhan levottomaksi ja pomppivaksi, sekä etenkin kannessa turhan paljon tilaa vaativaksi. Valinnassani päädyin siis Robert Leuschken suunnittelemaan Great Vibes-kirjasintyyppiin. Great Vibesissa yhdistyy tätä projektia ajatellen onnistuneesti käsintehty ja -kirjoitettu tuntu, mutta se on samanaikaisesti myös ilmeeltään raikas ja ajankohtainen.

*Kauneimmat
Kauneimmat*

14 Yläriivi: Great Vibes
Alariivi: La Portenia de la Boca

Mallien SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Kirjassa kahdelle riville jakautuvissa otsikoissa on käytetty ensimmäisellä rivillä Great Vibes- ja toisella Kurry-kirjasintyyppiä

Leipäteksti

Sopivan kirjasintyyppin löytäminen kirjan leipätekstiä varten oli haasteellista. Ennakkomarkkinointimateriaaleja työstäessäni olin jo aiemmin lyönyt lukkoon hallitsevia elementtejä kirjan otsikkotypografian suhteen, joihin leipäteksti tuli olla sovitettavissa. Otsikkokirjasintyytit valittuani minulle oli selvää, että päätyisin leipätekstin suhteen päätteelliseen kirjasintyyppiin, antiikvaan. Päätteelliset kirjaintyytit on perinteisesti nähty helppolukuisempina pitkissä teksteissä kuin päätteettömät kirjasinlajit, groteskit (Rantanen, 2007, 107). Päätteellinen kirjasintyyppi toisi myös tarvittavaa kontrastia päätteettömään otsikkotypografiaan.

Tämä valinta ei kuitenkaan rajannut mahdollisuuksia vielä kovin merkittävästi. Oikeantyyppisen ja jo valittujen kirjasinlajien kanssa yhteensopivan kirjasintyyppin löytyminen ei tapahtunut käden käänteessä. Monia vaihtoehtoja läpikäytyäni harkintaani päätyivät lopulta olemukseltaan kaksi melko erilaista kirjasintyyppiä, *New Century Schoolbook* (15) ja *PMN Caecilia* (16).

Kirjan leipätekstiksi valitsin lopulta *New Century Schoolbook*in. Tätä työtä ajatellen sen etuja ovat mm. selkeä luettavuus ja kauniit numerot, joita hyödynsin esimerkiksi kirjan ohjeiden työvaiheiden sekä eri jaksujen aloitusaukeamien numeroinnissa. *New Century Schoolbook*in heikkouksiin taas ovat luettavissa suppeahko kirjasinleikkausperhe ja gemena-numeroiden puute. Vähintään samankaltaiseen, todennäköisesti parempaan lopputulokseen olisin leipätekstin suhteen päässyt käyttämällä *Eames Century Modern*-kirjasintyyppiä (17), joka kattaa selvästi laajemman kirjasinleikkausperheen ja gemenanumerot. Kyseiseen kirjasinlajiin tutustuin kuitenkin opinnäytetyöni ohjaajien kautta vasta, kun työstä valtaosa oli jo taitettuna.

15 *New Century Schoolbook*

8,7 pt / 13,7 pt

3 Suunnittele, mistä kankaista teet linnun vatsaosan, selkäosan, siivet ja nokan. Leikkaa linnun vatsaa varten kankaasta pala mitoiltaan 10 x 20 cm. Leikkaa samankokoinen pala linnun selkää varten.

16 *PMN Caecilia*

8 pt / 13,7 pt

3 Suunnittele, mistä kankaista teet linnun vatsaosan, selkäosan, siivet ja nokan. Leikkaa linnun vatsaa varten kankaasta pala mitoiltaan 10 x 20 cm. Leikkaa samankokoinen pala linnun selkää varten.

17 *Eames Century Modern*

9 pt / 13,7 pt

3 Suunnittele, mistä kankaista teet linnun vatsaosan, selkäosan, siivet ja nokan. Leikkaa linnun vatsaa varten kankaasta pala mitoiltaan 10 x 20 cm. Leikkaa samankokoinen pala linnun selkää varten.

Leipätekstin pistekoko ja riviväli

Markus Itkosen mukaan leipätekstin pistekokona käytetään kirjoissa tavanomaisesti 9–12 pistettä (Itkonen, 2007, 83). Tälle kirjalle valitsin leipätekstin pistekooksi 8,7. *New Century Schoolbook*in suurehkosta x-korkeudesta johtuen tavallista hieman pienempi pistekoko säilyy vielä hyvin luettavana. Rivivälin kokoa valitessani taas päädyin ilmavaa taittoa tavoitellessani 13,7 pisteeseen.

Ingressit

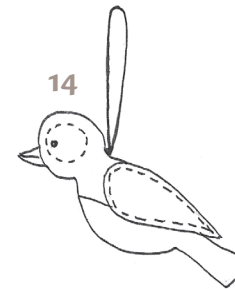
Kirjan ingresseihin valitsin kokonaisuuden yhtenäisyyttä silmällä pitäen New Century Schoolbookin kirjasinperheestä italic-leikkauksen (18). Samaa leikkausta on käytetty kirjassa muun muassa myös vinkkiteksteissä sekä ohjeiden tarvikkeiden listauksissa.

Näiden kukkaroiden tekemisessä haus-
kinta on koristeiden etsiminen kirppu-
toreilta ja laatikoiden pohjilta. Katso
hylättyjä tavaroita uusin silmin –
tonttulakista aikapäiviä sitten irron-
nut kulkunen, risan nahkatakkin liepeestä löytynyt
numerokoodi sekä pitsiliinan kukkakoriste saavat
uuden elämän.

18 Ohjeet-osion ingressi

Kuvanumerointi ja -tekstit

Suunnittelutyön edetessä nousi tarve toiselle, pienessä piste-
koossa hyvin toimivalle kirjaintyypille. Kirjassa ohjeiden piir-
roskuvien yhteydessä toistuva numerointi (19) ja kuvatekstit
(20) kaipasivat kirjasintyyppiä, joka erottuisi selkeästi lei-
pätekstistä. Valitsin käyttööni *Cronos*-kirjasinperheestä niin
Expert kuin Swash-kirjasinleikkaukset. Monipuolinen kirja-
sinperhe mahdollisti monia käyttömahdollisuuksia ja päät-
teetön kirjasintyyppi muodosti tarvittavan kontrastin päät-
teelliselle leipätekstille. Näiden käyttötarkoitusten lisäksi
Cronosta on käytetty kirjassa esimerkiksi esipuheessa kappa-
leen kolmen ensimmäisen sanan kapiteeleissa sekä jaksojen
aloitusaukeamien tuotelistauksissa (aloitusaukeamien taitto-
ratkaisuihin tarkemmin sivulla 47).

19 Ohjepiirroksen
numerointi

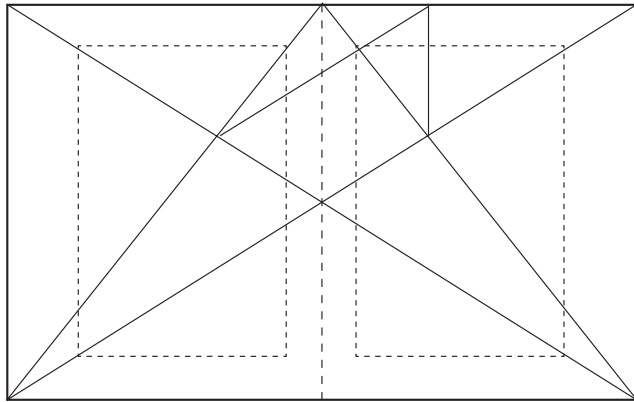
*Vasemmanpuoleisen huivin epäsymmetri-
nen kuviointi on syntynyt kloriitilla väriä
poistettaessa, oikeanpuoleisen tarkkara-
jaiset raidat puolestaan värjätessä. Kum-
massakin huivissa on käytetty shibori-
tekniikkaa.*

20 Kuvateksti

2.5 TAITTO

Suuntaviivoinani kirjan taittoa suunnitellessani olivat jo työn alussa määrittelemäni ominaisuudet – pyrkimys selkeään ja käytännölliseen taittoratkaisuun. Kirja on tarkoitettu ohjekirjaksi ja sen käytön tulisi olla vaivatonta. Jotta käyttö olisi sujuvaa, tulisi ohjeiden olla helposti seurattavissa ja tarpeellisen informaation löytyä ilman suurempaa vaivannäköä. Näiden ominaisuuksien rinnalle nousi myös tarve taiton nopeaan toteutukseen. Tiesin materiaalien saapumisen jälkeen kirjan lopullisen taittoajan olevan lyhyt, ennakkotietojeni mukaan noin 2–3 viikkoa. Taittomalleja suunnitellessani varauduin siihen, että taittoratkaisujen tulisi olla hyvin nopeasti toistettavissa.

Käyn läpi taittoa koskevat valintani ensin yleisellä tasolla ja sen jälkeen eritellen kirjan alueiden mukaisesti.

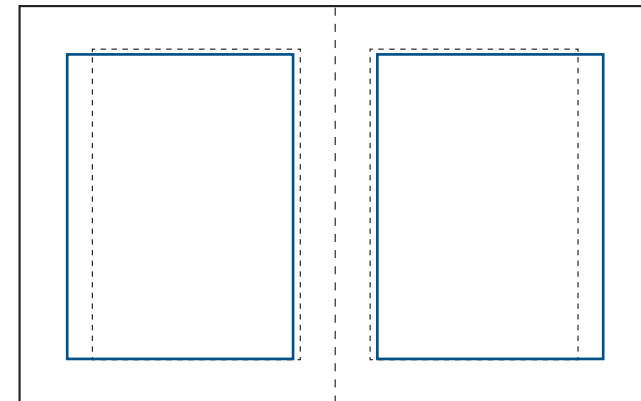

21 Tschicholdin esittelemä kaavio marginaalien suunnittelun avuksi

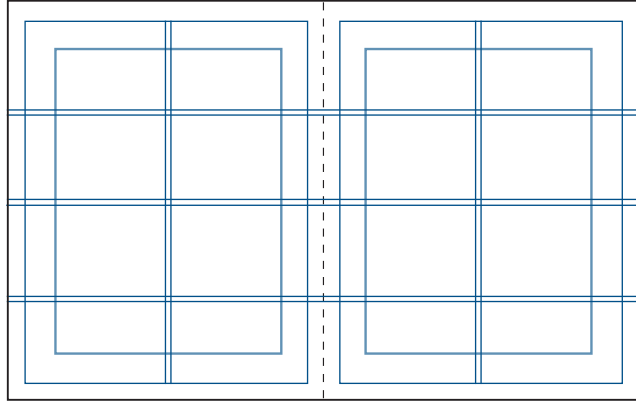
Marginaalit

Taiton yleisilmeen kannalta olennaisessa asemassa ovat marginaalit. Marginaalit sijoittuvat aukeamalla tekstialueen ympärille ja sitovat sen sille osoitetulle paikalleen (Bringhurst, 2008, 165). Niiden suunnittelun lähtökohdaksi otin Tschicholdin esittelemän, marginaalien suunnittelua ohjaavan ja helpottavan kaavion (21, Bringhurst, 2008, 173). Soveltaessani aikaan saamiani marginaaleja kirjan aineistoon, jouduin paikoin suuren tekstimäärän vuoksi kaventamaan ulkomarginaaleja ja vapauttamaan aukeamalta enemmän pintaa leipätekstin käyttöön. Sisämarginaalia sen sijaan varmuuden vuoksi hieman levensin, sillä arvelin kirjan sivumäärän kasvaessa taitteen lähellä olevien elementtien siirtyvän liian lähelle taitetta (22).

Jälkeenpäin tarkasteltuna tekemäni muutokset saivat aikaan eri sivujen marginaaleille liiankin symmetriset mittasuhteet. Tekstialuetta olisi voinut huoletta siirtää lähemmäs taitetta; Itkosen mukaan jo 20 mm on sisäreunalla turvallinen marginaalille varattu mitta (Makkonen, 2004, 226).

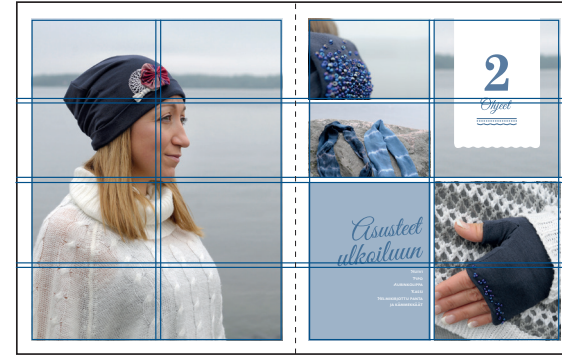
22 ----- marginaalit Tschicholdin mukaan
 ————— valitsemani marginaalit

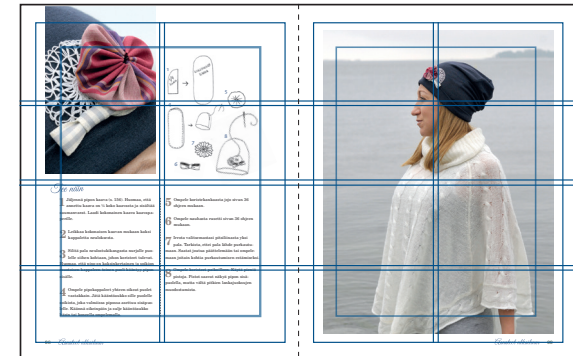
23 Kirjalle suunnittelemani gridipohja, kuvassa tekstin linjasto ei ole näkyvässä

Palstoitus ja gridi

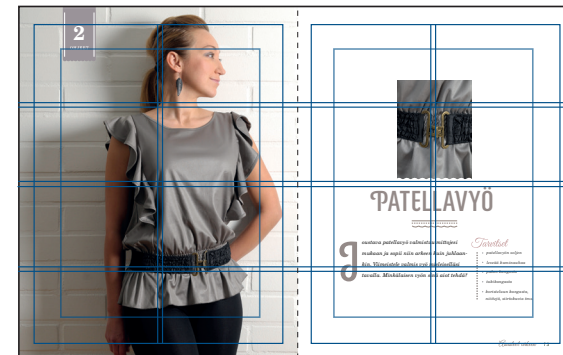
Jo gridin suunnittelua aloittaessani hahmottelin samanaikaisesti kirjan palstajakoa, se kun vaikuttaa olennaisesti myös gridin rakentumiseen. Erilaisia vaihtoehtoja kokeiltuani huomasin kahden leveän palstan olevan käytännöllisin ratkaisu ohjeiden työvaiheiden esittämiseen. Kahteen palstaan perustuvasta taitosta juontui vaakalinjat lisäämällä luontevasti 8-ruutuinen gridijärjestelmä (23), joka oli riittävä tämän kirjan taittoa ajatellen. Kirjassa esimerkiksi jaksosten aloitusaukeamat ja ohjeiden työvaiheet sisältävien aukeamien taitto perustuvat tähän gridijärjestelmään (24, 25, kirjan erilaisten aukeamatyyppien taittoratkaisuista tarkemmin tässä luvussa sivuilla 44–53). Aukeamilla, joilla on käytetty keskitettyä taittomallia, keskittyvät elementit gridin pystylinjan mukaisesti (26).

24 Jakson aloitusaukeama

25 Asusteen valmistamiseen ohjeet sisältävä aukeama

26 Asusteen esittelyaukeama

2 Aseta vatsa- ja selkäkankaat oikeat puolet vastakkain. Ompele toinen pitkä sivu yhteen 1 cm:n päästä reunasta. Silitä saumanvarat auki.

Kankaanpainovärien valikoima on laaja. Voit ostaa valmiita värejä tai nestemäisiä väripigmenttejä, joilla saat painopastasta haluamasi värisen. Myös valmiita värejä voi luonnollisesti sekoittaa keskenään. Varmista aina, että valitsemasi väri sopii kankaallesi. Tumville ja kirkkaanvärisille kankaille tulee käyttää peittäväää väriä, kun taas vaaleille kankaille käy myös läpi-kuultava väri.

Palstan muotoilu

Suunniteltuani kirjan taitolle raamit; marginaalit, gridin ja palstoituksen, siirryin pohtimaan tarkemmin tekstielementtejä ja palstan muotoilua. Kirjan leipätekstin tasauksen suhteen päädyin oikean reunan liehupalstaan. Liehupalstan etuna on, että tekstiin ei synny suuria sanavälejä, sillä liehupalstassa sanaväli on vakio (Itkonen 1999, 28). Keskeisessä osassa kirjassa ovat numeroidut vaihekohtaiset ohjeet, joista osa on lyhyitä, jopa vajaan yhden rivin mittaisia. Etenkin tällaisia tilanteita silmälläpitäen on liehupalsta oikeaa tasapalstaa toimivampi ratkaisu.

Leipäteksti kirjassa sijoittuu pääosin kahdelle palstalle, joiden merkkimäärä pysyy n. 50 merkissä (27). Markus Itkosen suositusten mukaan ihanteellinen merkkimäärä palstalle on luettavuuden kannalta n. 55–60 merkkiä (Itkonen 2007, 84). Poikkeuksen kirjan kahteen palstaan tuovat sen alkuun sijoittuva esipuhe, muutamat tekniikkaosuuden ohjeet sekä lopun kiitokset. Merkkimäärä näiden sivujen palstoilla kasvaa,

mutta lopputuloksesta tulee helposti epätasainen. Kangasvärejä myydään sekä jauhemaisina että nestemäisinä. Tarvittavat apuaineet ja vaaditut värjäyslämpötilat vaihtelevat jossain määrin. Voit

TÄMÄN KIRJAN JOHTOAJATUKSINA ovat monipuolinen omin käsin tekeminen, luovuus ja persoonallisuus. Käsi-työnopettajina haluamme innostaa ompelun ja muiden

mutta teksti säilyy silti vielä kuitenkin hyvin luettavana. Näillä palstoilla merkkien lukumäärä nousee suurimmillaan n. 65 merkkiin (28).

Kirjassaan Itkonen toteaa painoteksteissä käytettävän peräkkäisten kappaleiden erottamiseen mieluiten sisennystä (Itkonen, 2007, 93). Koristele, kirjo ja kuvioi kauneimmat asusteet-kirjan tekniikat-osio sisältää kokonaisuuden ainoat tekstimassat, joissa leipäteksti jatkuu useamman kappaleen verran ja tehokeino kappaleiden erottamiseen on tarpeen. Kirjassa useamman kappaleen pituisissa teksteissä on käytetty ensimmäistä kappaletta seuraavissa kappaleissa 3 mm:n sisennystä, joka helpottaa tekstin hahmottamista (29). Poikkeuksen tekevät esipuhe ja kiitokset-tekstit, joissa uuden kappaleen alussa on käytetty kolmen sanan kapiteeleja ja kappaleiden välillä yhtä ylimääräistä tyhjää riviä (30). Nämä tekstit ovat selvästi erityyppisiä leipätekstiin verraten, joten erilaiset tavat peräkkäisten kappaleiden erottamiseen ovat mielestäni perusteltuja.

32 Lipuke ilmoittaa ohjeen tai tekniikan vaihtumisen

58 *Asusteet arkeen*

33 Sivunumeron yhteyteen liitetty otsikointi edistää kirjaa selattaessa sen hahmotettavuutta

31 Osion tunnuskväri toistuu jakson aloitusaukeamalla

Käytettävyys

Yhtenä tärkeimmistä tavoitteistani kirjan ulkoasun suunnittelun suhteen oli visuaalisin keinoin sen käytettävyyden edistäminen. Kirja alkaa sivumäärältään (168 sivua) olla käsityökirjaksi laajahko, ja se sisältää useita kokonaisuuksia, joista yksi jakautuu vielä alueen sisällä kolmeen osioon. Kiinnitin suunnittelussa erityishuomiota tähän kirjan jaksoittaiseen jakautumiseen ja pyrin valinnoillani helpottamaan kirjan hahmotettavuutta kokonaisuutena.

Osioiden erottuvuutta toisistaan olen pyrkinyt korostamaan jaksottaisilla tunnuskväreillä ja tunnistettavuutta lisäävillä elementeillä. Kirjan jaksoilla on omat värinsä, jotka toistuvat mm. jaksonaloituksissa ja alueiden typografiassa (31). Tekniikat-osion suhteen jouduin hieman joustamaan tästä periaatteesta. Lopullisten kuvien värimaailman vaihtelevuuden vuoksi yksittäisen värin löytäminen alueelle oli haasteellista. Alueella on nyt käytössä ohjeet-osion materiaalissa esiintyviä värejä; ruskeaa, sinistä ja vaaleaa roosaa. Ratkaisu on kuitenkin mielestäni perusteltu, sillä tekniikat-osio toimii perustana kaikille näille alueille, jotka myöhemmin kirjassa sitä seuraavat.

Kirjassa ohjeen tai kokonaisuuden aloituksen yhteyteen sijoittuu aina lipuke, joka mukailee alueen tunnuskväriä ja josta on luettavissa, millä alueella kirjassa parhaillaan liikutaan (32). Tämä myös helpottaa kokonaisuuden hahmottamista aukeamilla, joilla yksi ohje loppuu ja seuraava alkaa.

Aukeamilla myös sivunumeron vierellä kulkee otsikointi, joka kertoo, mikä osio kirjasta on kyseessä (33). Niin ikään tässä otsikoinnissa toistuu alueen tunnuskväri. Sivunumerot sijoittuvat sivujen alakulmaan, mistä ne ovat vaivattomasti kirjaa selatessakin nähtävissä.

Kirjan alkuosa

Kirjan aloittaa likatitteli, kirjan ensimmäinen painettu sivu (34). Monista pehmeäkantisista kirjoista se jätetään nykyään poisikin, mutta päätin sisällyttää sen kirjaan, sillä taiton valmistuttua jäi kirjan kokonaissivumäärästä sopivasti muutama sivu jäljelle ilman käyttötarkoitusta. Päädyin likatittelin kohdalla klassiseen ratkaisuun, pienikokoiseen harmaasävyversioon kirjan nimiöstä. Se antaa lupauksen ja mielikuvan tulevasta, muttei vie liikaa huomiota likatittelin jälkeisiltä aukeamilta.

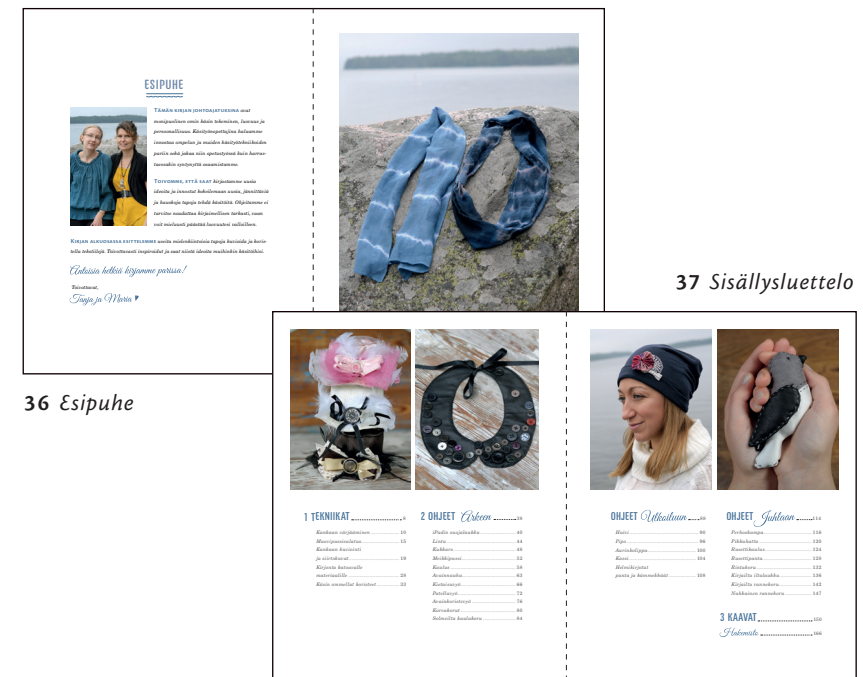
Seuraavan aukeaman oikealla sivulla likatitteliä seuraa tittelisivu (35). Se toistaa kirjailijatietojen lisäksi likatittelin esittämän kirjan nimiön, mutta värillisenä ja muutoinkin huomattavasti huomiota herättävämpänä. Kustantaja toivoi kirjan alun noudattavan perinteistä pehmeäkantisen kirjan rakennetta, joten kirjan kustannus- ja tekijätiedot sijoittuvat aukeaman vasemmalle sivulle. Jos siihen olisi ollut mahdollisuus, olisin saattanut sijoittaa nämä tiedot vasta seuraavalle aukeamalle ja jättää ensimmäisen kokonaisen aukeaman vain tittelisivun käyttöön, jolloin se olisi saanut taitossa entistä enemmän huomiota.

Tittelisivun jälkeisen aukeaman vasemmalle sivulle sijoittuu esipuhe (36). Kirjan yleisestä linjasta poiketen esipuhe juoksettuu yhdelle leveälle palstalle.

Esipuhetta seuraa kirjan sisällysluettelo (37). Sisällysluettelo suunnitelllessani olen pyrkinyt tuomaan esille kirjan jakautumisen jaksoihin. Taitto- ja typografiaratkaisuiltaan sisällysluettelo noudattaa pitkälti kirjan muun taiton linjaa.

34 Likatittelisivu

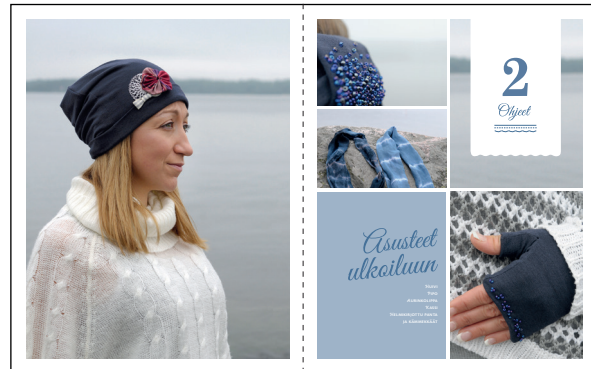
36 Esipuhe

37 Sisällysluettelo

38 Ohjeet – asusteet arkeen-osion aloitusaukeama

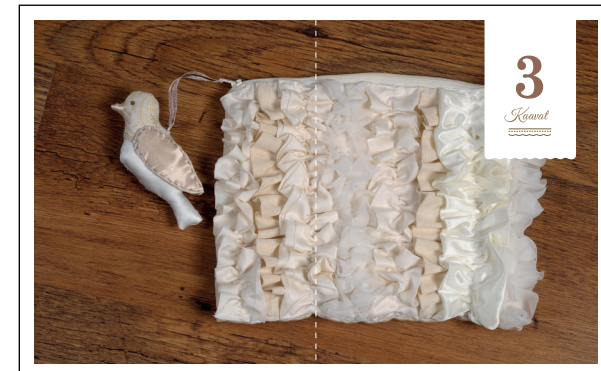
41 Tekniikat-osion aloitusaukeama

39 Ohjeet – asusteet ulkoiluun-osion aloitusaukeama

Jaksojen aloitusaukeamat

Kirja jakautuu kolmeen alueeseen; tekniikoihin, ohjeisiin ja kaavoihin. Alueista keskeisin, ohjeet, käsittää edelleen kolme aluetta; asusteet arkeen, -ulkoiluun ja -juhlaan. Jokaisen näistä viidestä jaksosta alottaa aloitusaukeama, jotka ovat tämän kirjan välilehtiä. "Välilehdestä on hyötyä, kun kirja jakautuu selvästi muutamaan teemaan tai aikakauteen. Muutama välilehti rytmittää kirjaa ja voi antaa sille lisää ilmettä. Pelkän otsikon lisäksi välilehdellä voi olla myös kuva-aihe tai väripinta", toteaa Markus Itkonen Kustannustoimittajan kirjassa (Makkonen, 2004, 241). Tämän kirjan kohdalla tällaisen aukeaman tarkoituksena on myös esitellä tulevan jakson sisältöä ja houkutella lukija tutustumaan siihen tarkemmin. Ohjeet-osion aloitusaukeamille olenkin pyrkinyt poimimaan kuvamateriaalista mahdollisimman laaja-alaisesti esimerkkejä toteutettavista tuotteista (38, 39). Tekniikat- ja kaavat-osioiden aloitusaukeamat poikkeavat hieman ohjeet-osion vastaavista aukeamista, ja kuvamateriaalin rajallisuuden vuoksi ne esittelevät yhden esimerkin tulevan jakson sisällöstä (41, 42). Aloitusaukeama esittelee myös jakson tunnusvärin, joka toistuu sitä seuraavan jakson elementeissä.

42 Kaavat-osion aloitusaukeama

43 Tekniikan esittelyaukeama, yleisin taittomalli

44 Aukeama, joka sisältää työvaiheet tekniikan toteutukseen

- 3 Jos haluat kankaaseen värjäyskuviota (shibori- eli solmuvärjäys), solmi kuivaan kankaaseen lankaa tai narua.
- 4 Suojaa kädet kumihansikkain ja vaatteet essulla. Silmä- ja hengityssuojaimet parantavat työturvallisuutta.

45 Anfangit ja ylimääräinen riviväli erottavat työvaiheet toisistaan

Tekniikat-osio

Kirjan tekniikat-osio on materiaaleiltaan melko hajanainen, minkä vuoksi alue kattaa monia erilaisia sivurakenteita ja taittomalleja.

Tekniikkaohjeet sisältävät esittelytekstin ja ohjeet tekniikan toteutukseen. Osion yleisimmässä taittomallissa ensimmäinen aukeama kattaa tekniikan nimen, leipätekstin ja kuvan tai useampia kuvia tekniikalla toteutetuista tuotteista (43). Toiselle aukeamalle sijoittuvat numeroidut työvaiheet tekniikan toteuttamiseen ja valokuvat valituista toteutusvaiheista (44). Työvaiheiden numeroita olen korostanut käyttämällä niissä suurehkoja anfangeja, jotka edistävät eri vaiheiden erottumista toisistaan (45). Etenkin kirjan ohjeet-osiossa tämä on tarpeen, kun ohjeiden pituus kasvaa huomattavasti.

Aukeaman poikkeava rakenne; aukeama sisältää sekä tekniikan esittelyn että ohjeet sen toteutukseen

Ohjeet-osio

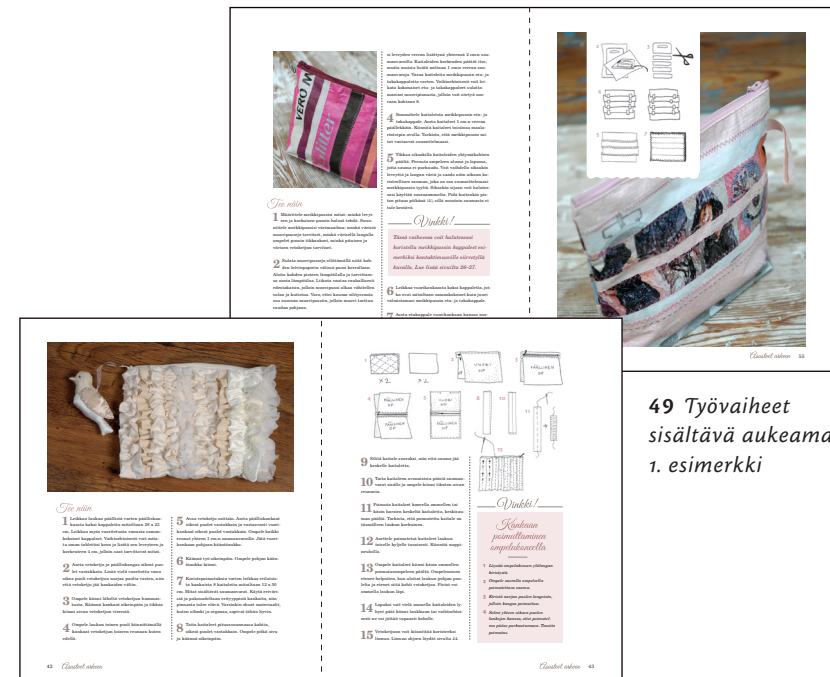
Pohdin pitkään ohjemateriaalin jakoa aukeamien kesken. Päädyin lopulta suunnitelmaan, jossa tuotteen yleinen esittely sijoittuu ensimmäiselle ja tarkemmat ohjeet työn toteutukseen sitä seuraavalle aukeamalle. Kokeilin myös toisenlaisia jakoratkaisuja, mutta numeroitujen työvaiheiden ja niiden yhteyteen liitettävien piirrosten mahdolluttaminen ensimmäisen aukeaman puolelle teki taitosta sekavan ja ahtaan. Tekeväni ratkaisu jaon suhteen saattoi siis olla tilaa vievä, mutta se oli kirjan käytettävyyden kannalta loogisin valinta.

Ohjeen esittelyaukeama (47) toteutuu asetelmaltaan samankaltaisena kautta kaikkien tuotteiden. Toteutettavan asusteen nimi, esittelyteksti, toteuttamiseen tarvittavat tarvikkeet, pieni yksityiskohtakuva ja yleiskuva tuotteesta sijoituvat toiselle sivulle. Vastakkaiselle sivulle asetuu taas yksi tai useampi yleiskuva valmiista asusteesta. Elementtien jakoa aukeamalle määrittävät pitkälti työtä varten otetut valokuvat, jotka lähes poikkeuksetta oli otettu formaatiltaan pystysuuntaisina. Tällä sivujaolla ne pääsivät oikeuksiinsa parhaiten ja mahdollisimman suurikokoisina, mikä oli yksi kirjaa koskevista toiveista. Esittelyaukeaman taittoon on tuotu variaatiota kirjasintyyppien värivalinnoilla ja palstojen leveydellä.

Asusteen esittelyä seuraa toisella aukeamalla numeroitdut työvaiheet, piirretyt ohjepiirroksat, lisäkuvat tuotteesta ja mahdollinen vinkki (48, 49). Ohjepiirroksat sijoitin niiden etenemisjärjestyksen huomioiden useimmiten yhdeksi suuremmaksi ryhmäksi, joka osoittautui taiton kannalta rauhallisimmaksi ja selkeimmäksi ratkaisuksi. Useammalle kuin kahdelle aukeamalle jakautuvissa ohjeissa pidin tärkeänä, että ohjepiirros sijoittuu samalle aukeamalle työvaihetekstin kanssa, jotta lukijan ei tarvitse selata kirjaa edestakaisin ja etsiä mahdollista ohjepiirrosta tai toisinpäin.

47 Ohjeen esittelyaukeama

48 Työvaiheet sisältävä aukeama, 2. esimerkki

49 Työvaiheet sisältävä aukeama, 1. esimerkki

2.6 VIIMEISTELY

Etukansi

Tekemäni typografiset valinnat muuttuivat prosessin varrella; aiemmin suunnittelemani kannen typografia ei ollut enää täysin yhtenäinen myöhemmin viimeistellyn kirjan sisuksen kanssa. Ennen aineiston lähettämistä painoon päivitin kannen typografian vastaamaan kirjan muuta ilmettä – nimiön ”*Kauneimmat asusteet*”-tekstin ja kustantamon nimen kirjasintyyppiin DIN Schriftin korvasin Kurry-kirjaintyyppillä (54, 55). Anna Rantanen toivoi lisäksi kirjan kanteen kirjailijoiden etunimiä, jotka myös lisäsin kokonaisuuteen.

54 Yksityiskohta ennakkomyyntimateriaaleihin suunnitellusta kannesta

55 Yksityiskohta painovalmiista kannesta

57 Painovalmis takakansi

Takakansi

Työstäessäni etukantta huomasin puutteita myös kirjalle aiemmin suunnittelemani takanessa (56), joten otin senkin uudelleen suunnittelun alle. Kirjasintyyppien vaihdon ohella oli kannelle mielestäni tarpeen tehdä myös sommittelumutoksia – takakansi oli sommitteluratkaisuiltaan liiankin symmetrinen, sillä se sisälsi liikaa samanarvoisia kiintopisteitä. Tämä sai oman kokemukseni mukaan katseen harhailemaan kannessa levottomasti. Lopulliseen kanteen toin kuvien kokoa ja sommitelmaa muuttamalla eriarvoisia elementtejä (57). Takakansi on samasta kuvien määrästä huolimatta visuaalisesti edellistä versiota rauhallisempi, sillä suuremmat kuvapinnat antavat katseelle tilaa levätä. Katse etenee vasemmasta yläkulmasta loogisesti takakannen keskeisimpään sisältöön, kirjan esittelytekstiin. Tämä keskelle ylhäälle sijoitettu tekstikenttä mukailee kirjan muuta taittoa, jossa vastaavaa, kuvan yläreunasta kuvapinnan päälle laskeutuvaa, liehureunaista pohjaa on käytetty visuaalisena elementtinä (58).

58 Liehureunaisen elementin käyttö sisuksen taitossa

3

LOPUKSI

3.1 ARVIOINTI

Valmis kirja täyttää tärkeimmät työlle asettamani tavoitteet; se on selkeä ja sen ohjeita on helppo seurata. Erityyppiset tuotteet myös yhdistyvät saman ilmeen alle ja muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Kirjan yleisilme on melko harmoninen, kaunis ja tasapainoinen. Valmiiseen painettuun kirjaan oli asiakkaani, Moreeni Kustannuksen kustannuspäällikkö Anna Rantanen oikein tyytyväinen. Myös kirjan tekijät, Maria Brandstaka ja Tanja Nyholm olivat viehättyneitä lopputuloksesta.

Vaikka tavoitteet monin osin täyttyvätkin, huomaan kokonaisuudessa myös parantamisen varaa. Kiireinen taittoaikataulu toi suunnitteluun omat haasteensa, ja se näkyy kirjassa muutamina hieman kömpelöinä ratkaisuin. Taittoon ja typografiaan tämä heijastuu paikoin hajanaisuutena ja epäjohdonmukaisuutena.

Mainitsemistani puutteista huolimatta olen kirjaan, sekä etenkin työn takana olevaan oppimisprosessiin kovin tyytyväinen. Sen lisäksi, että hahmotan kirjan ulkoasun suunnittelun nyt prosessina, opin myös työn varrella, mitä painovalmiin aineiston tuotossa tulee jo suunnittelun alkumetreiltä lähtien ottaa huomioon. Uskon pystyväni seuraavien töiden myötä taas monta astetta järjestelmällisempään työskentelyyn, mikä jättää teknisten kompurointien sijaan yhä enemmän aikaa ja painoa suunnittelutyölle.

Samanaikaisesti antoisa ja haastava työ ei vienyt intoani ja kiinnostustani alaa kohtaan mennessään – päinvastoin. Tämä työ vahvisti itselleni, että kirjasuunnittelu on alue, jonka parissa toivoisin voivani työskennellä myös jatkossa.

Valmis, painettu kirja

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

BRINGHURST, R. 2008. *The Elements of Typographic Style*.
Hartley & Marks.

HIETALA, J. 2013. *Kerällä, kotiin ja ylle 45 nopeaa käsityötä*.
Painettu EU:ssa.

ITKONEN, M. 1999. *Tarkan typografian opas*.
Tampere, Tammer-Paino Oy

ITKONEN, M. 2007. *Typografian käsikirja*. 3. laajennettu painos.
Helsinki, RPS-yhtiöt

MAKKONEN, T. 2004. *Kustannustoimittajan kirja*.
Tampere, Vastapaino.

MILLS, M. 2013. *Virkkuri*. Keuruu, Otavan kirjapaino Oy.

PYY, O. 2012. *Trashion*. Keuruu, Otavan kirjapaino Oy.

RANTANEN, L. 2007. *Mistä on hyvät lehdet tehty?*
Libris Oy.

RIVERS, C. 2009. *Book art: innovation in book design*.
Mies, Rotovision SA.

SAVIO, M. JA RAPIA K. 2011. *Surrur – Tee oma Marimekkosi*.
Painettu EU:ssa.

Kuvalähteet

Opinnäytetyön kirjallisen osan valokuvat ovat
tekijän ottamia ellei toisin mainita.

LIITE

Valmis kirja

Kiitokset

Eero Aulio

Kari Halme

Anna Rantanen

Christoffer Leka

Penni Osipow

Elina Rantapuska

Aino-Maria Vuoti

Tuomas Peltonen & Yoko

Ystävät ja perhe

